

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD
YÖNETİM KURULU BAŞKANI
ARZUHAN DOĞAN YALÇINDAĞ'IN
“TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM: EĞİLİMLER,
SORUNLAR VE FIRSATLAR” BAŞLIKLİ RAPOR
TANITIM TOPLANTISI
AÇILIŞ KONUŞMASI

27 Ekim 2008

Sheraton Hotel & Convention Center, Ankara

TÜSİAD AVRUPA İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (BUSINESSEUROPE) ÜYESİDİR

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 46 Tepebaşı 34420 İstanbul –Türkiye

Ankara: İnan Cad. No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye

Briksel: 13. Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium

Washington D.C.: 1250 24th Street, N.W., Suite Nr. 300, Washington D.C.20037-USA

Berlin: Märkisches Ufer, 28 Berlin 10179 Germany

Paris: 33, Rue de Galilée 75116 Paris France

Tel: +90 (212) 249 19 29

Tel: +90 (312) 468 10 11

Tel: +32 (2) 736 40 47

Tel: +1(202) 776 77 70

Tel: +49 (30) 288 786 300

Tel: +33 (1) 44 43 55 35

Faks: +90 212 249 13 50

Faks: +90 (312) 428 86 76

Faks: +32 (2) 736 3993

Faks: +1 (202) 776 77 71

Faks: +49(30) 288 786 399

Faks: +33 (1) 44 43 55 46

e-mail: tusiad@tusiad.org

e-mail: ankoffice@tusiad.org

e-mail: bxloffice@tusiad.org

e-mail: usoffice@tusiad.us

e-mail: berlinoffice@tusiad.org

e-mail: parisoffice@tusiad.org

www.tusiad.org

Sayın Cumhurbaşkanım,
Sayın Yükseköğretim Kurulu Başkanı,
Sayın Avrupa Üniversiteler Birliği Başkanı,
Sayın Rektörler,
Sayın Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

TÜSİAD Yönetim Kurulu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Programı kapsamında hazırlanan, “Türkiye’de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar” başlıklı raporun tanıtım toplantısına hoşgeldiniz.

Sanayi toplumlarının bilgi toplumuna evrilme sürecinde, bilim ve teknolojinin ülke kalkınmasındaki rolü her geçen gün artıyor. Rekabet gücünü artırma yolunda Ar-Ge, yenilikçilik, insana yatırım ve bilgiye dayalı ekonomik-toplumsal yapıya geçiş, öncelik olarak benimseniyor.

Yükseköğretim sistemleri de, uluslararası standartlarda eğitim vermek, evrensel ölçülerde bilgi üretmek ve rekabet ortamına uyum sağlayacak insan kaynağını yetiştirmek amacıyla yeniden yapılanma sürecinden geçiyor. Bu konu, Avrupa ülkelerinin de önemli gündem maddelerinden birini oluşturuyor. Bologna Süreci ve Lizbon Stratejisi ile birlikte, bilgi toplumunda yenilikçilik ve rekabetçiliğin gelişiminde üniversitelere kilit bir rol biçiliyor.

46 ülkede, 800’den fazla üniversiteyi temsil eden Avrupa Üniversiteler Birliği de, yükseköğretim ve araştırma politikalarını yakından takip ediyor ve gelişmelere uyum sağlanmasında önemli bir rol oynuyor. Birliğin bu bağlamda üniversitelere sağladığı çok önemli bir destek ise, bağımsız bir şekilde yürütülen “kurumsal değerlendirme programı”. Program, üniversitelerin özerkliğini ve stratejik yönlendirme kapasitesini artırmayı ve yükseköğretim sistemlerini güçlendirmeyi hedefliyor.

Kurumsal değerlendirme programı, hem tek tek üniversiteleri ve hem de ülkelerin yükseköğretim sistemlerini değerlendiriyor. Bu çalışmalar, yükseköğretim kurumlarının stratejik yönetimlerinin ve kalitelerinin sürekli gelişimine hizmet ediyor. Program kapsamında, 39 ülkede 250 değerlendirme yapılmış durumda. 21 Türk üniversitesi de kendi girişimleriyle değerlendirme sürecine dahil olmuş, uluslararası üniversite camiasındaki konumlarını geliştirme yolunda önemli adımlar atmışlardır.

“Türkiye’de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar” başlıklı rapor, 1998-2007 yılları arasında değerlendirilen 17 Türk üniversitesinin inceleme raporlarını analiz ediyor. Diğer 4 üniversitenin değerlendirme raporları bu raporun yazımı sırasında tamamlanmadığı için çalışmaya dahil edilemedi. Yakın zamanda yayımlanmış çeşitli çalışmaları da dikkate alan raporun hazırlık sürecinde, üniversitelerin temsilcileriyle toplantılar da gerçekleştirildi. Bu çalışmaların neticesinde ortaya çıkan rapor, güçlü ve zayıf noktaları analiz edip öneriler sunarak, yükseköğretim sistemimizin Avrupa bağlamında gelişimini desteklemeyi amaçlıyor.

Hepimizin bildiği gibi, Türkiye’de yükseköğretim sisteminin yeniden yapılandırılması uzun yıllardır tartışılıyor. Gerek yükseköğretim camiasının içinden hazırlanan, gerekse TÜSİAD gibi konuyla ilgili çeşitli kuruluşlar tarafından hazırlatılan raporlar bu sürece katkı sağlamaya çalıştı. Son olarak, 2007 yılı başında Yükseköğretim Kurulu’nun strateji dokümanı kamuoyuyla paylaşıldı.

Tüm bunlar; sistemin kapsamlı şekilde gözden geçirilmesi gerektiği konusunda eğitim alanındaki karar vericilerde, üniversitelerle etkileşimde bulunan paydaşlarda ve genel olarak kamuoyunda ciddi bir farkındalık olduğunu gösteriyor. Ancak maalesef bu farkındalığa henüz ne yükseköğretime ayrılan kaynaklar ne de gerekli yapısal değişiklikler eşlik edebildi.

Sistemi düzenleyen Yükseköğretim Kanunumuz merkeziyetçi bir anlayışa sahip ve zaman zaman değişikliklere uğramış olsa da çeyrek asrı aşkın süredir uygulanıyor. Merkeziyetçi anlayış okullaşma oranlarını artırmak ve belirli bir asgari standart getirmek bakımından işlev görmüş olsa da, mevcut düzenlemeler yükseköğretim hayatımızın gelişen dinamiklerine ayak uydurmakta uzun zamandır zorlanıyor.

Dünyada yükseköğretimin gelişme çizgisine uyum sağlamak için, çeşitlilik ve esneklik iki önemli özellik olarak ortaya çıkıyor. Yükseköğretim sisteminde çeşitliliği vurgulayan, kurumların yaratıcılığını ve kimliklerini ön plana çıkaran, sorunlara ve gelişmelere esnek tepkiler verebilen, üniversitelerin birbirleri ile rekabet edebilmelerine fırsat tanıyan bir sistemin tasarlanması gerekli.

Böyle bir sisteme ulaşmak için, akademik özgürlükle çok yakından ilgili bir ilke olarak, “özerklik” kavramının önemi gündeme geliyor. Üniversitelerin, ulusal strateji ve vizyona uygun olarak, kurum içi konularda kendi kararlarını verebilmek için gerçek anlamda özerkliğe sahip olmaları gerekli. Özerklik, kurumların kendi misyonlarını, akademik profillerini ve ortak değerlerini tanımlamaya; kurum içi yapılarını buna göre uyarlamaya; akademik ve idari personellerini yönetmeye ve geliştirmeye olanak tanıyor. Dış koşullara ve toplumun gereksinimlerine cevaben hızla harekete geçme esnekliği sunan özerklik, üniversitelere çeşitli finansman kaynaklarını araştırma serbestliğini de getiriyor.

Oysa ülkemizde üniversiteler üzerindeki ayrıntılı düzenleyici kuralların, Avrupa standartlarına göre üniversite özerkliğine müdahale edici olduğu çok açık... Özerklik düzeyi ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte, Türkiye, yükseköğretimde kısmi özerklik derecesiyle uluslararası karşılaştırmalarda en alt sıralarda kalıyor. Her kuruma “tek tip elbise” öngören mevcut “yasama korsesi”, üniversitelerin kendi kurum profillerini inşa etmeleri ve sektörde çeşitliliğin gelişmesi önünde ciddi bir engel.

Özerklik, üniversite liderlerinin, misyon ve amaçlarını ulusal stratejiye uygun olarak tanımlamalarını ve stratejik planlarındaki hedeflere ulaşmak için sorumluluk almalarını gerektiriyor. Bunun için ise, ulusal düzeydeki düzenlemelerin çok fazla müdahalesi olmaksızın, üniversite liderlerinin yetkilendirilmesi zorunlu. Son dönemde getirilen, üniversitelerin kurumsal stratejik plan hazırlamaları yönündeki düzenleme olumlu olmakla birlikte; bir sonraki adım olarak, mevcut ayrıntılı mevzuat yükü azaltılmalı ve idari ve bütçe yönetimi sorumlulukları da üniversite liderlerine aktarılmalıdır. Yükseköğretim Kurulu’nun strateji belgesinde de belirtildiği gibi, yükseköğretimde reformun temel tercihlerinden biri, üniversitelerin özerkliğini artırmak ve karar alanlarını genişletmek olmalıdır.

Özerkliğe, hesap verebilirlik kavramının eşlik etmesi önem taşımaktadır. Hesap verebilirliğin sağlanmasını güvence altına alacak araçlar geliştirilmelidir. Bu araçlar, kalite güvence sistemlerinin yaygınlaşmasının yanı sıra üniversitelerde kurum dışından paydaşların yer aldığı danışma kurulları oluşturulmasını da içermelidir.

Yönetim özerkliği ile uyumlu olacak şekilde, üniversitelerin kullanabileceği değerli bir yönetim aracı da bütçeledir. Bütçeleme, üniversite yönetiminin, kurumsal hedeflere ulaşmak için kaynakları öncelik sırasına göre düzenlemesine olanak sağlayabilir. Torba bütçe tahsisi ve fon bulma kapasitesi, kurumsal özerkliğin kilit unsurları olarak görülmelidir. Daha özerk bir yönetim yapısı, devlet dışı fon kaynaklarından daha esnek ve yoğun bir şekilde yararlanılmasını da kolaylaştıracaktır.

Yeniden yapılacak bir sistemde, yükseköğretimin siyasi etkilerden bağımsız olmasını sağlayacak, yükseköğretim ve sistemin geleceğine ilişkin konular üzerine hükümete politika önerilerinde bulunacak bir eşgüdüm organına ihtiyaç sürmektedir. Yükseköğretim Kurulu'nun, yükseköğretim kurumlarının ulusal düzeydeki temsilcisi sıfatıyla, bu rolü yerine getirmesi önem taşımaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Başkanlar, Değerli Konuklar,

Konuşmamın başında da belirttiğim gibi, ülkemizde yükseköğretimde yeniden yapılanma üzerine hazırlanmış kapsamlı raporlar çok önemli bir birikim oluşturuyor. Bugün tanıtımı yapılacak olan "Türkiye'de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar" başlıklı raporun özelliği de, Avrupa'daki üniversitelerde liderlik yapmış ya da yapmakta olan akademisyenler tarafından yazılmış olması ve hem üniversite içi camiayı hem de üniversitenin dış dünyadaki konumunu dikkate alarak hazırlanmış olmasıdır.

Rapor, özerklik ve hesap verebilirliğin yanı sıra üniversite içi yapılar ve karar alma mekanizmaları, insan kaynakları yönetimi, araştırma stratejileri, kurum dışı paydaşlarla ilişkiler, öğrenci merkezli öğretim gibi çok geniş bir çerçevede üniversitelerimizin durumunu ele almakta ve öneriler getirmektedir. Sonuç itibarıyla, bu rapor da yükseköğretimde değişimi savunanları desteklemektedir.

Mevcut sistem, ülkemizi bilim, teknoloji ve rekabette öne geçirecek yaşamsal bir aktör olarak üniversitelerin potansiyelinden tam olarak yararlanmaya imkan vermiyor. Avrupa'da yaşanan gelişmeler ve üniversitelere yansımaları önümüzde ciddi bir tecrübe olarak duruyor. Bu tecrübeden yararlanmak, üzerine kendi sistemimizin kazanımlarını koyarak ilerlemek artık bir zorunluluk haline geldi. Daha fazla vakit kaybetmeden geniş katılımlı bir süreç çerçevesinde harekete geçilmesi gerekiyor. Raporun bu yöndeki çalışmalara katkı sağlamasını diliyorum.

Raporu hazırlayan değerli akademisyenlere, raporun hazırlık sürecinde yapılan çalıştaylara katılan değerli üniversite temsilcilerine, üniversitelerle koordinasyonu sağlayan proje koordinasyon komitesine değerli çalışmalarından dolayı teşekkür ediyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.